
Katarzyna Bednarska

**Kolektivni spomini na obdobje druge svetovne vojne:
diskurzivna analiza poročanja o koncertu *Nosil bom rdečo zvezdo***

---

objavljeno v:

Jerca Vogel (ur.): *Slovenščina – diskurzi, zvrsti in jeziki med identiteto in funkcijo. Obdobja 39*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2020.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-39/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2020.

KOLEKTIVNI SPOMINI NA OBDOBJE DRUGE SVETOVNE VOJNE: DISKURZIVNA ANALIZA POROČANJA O KONCERTU NOSIL BOM RDEČO ZVEZDO

Katarzyna Bednarska
Uniwersytet Łódzki, Łódź
katarzyna.bednarska@uni.lodz.pl

DOI:10.4312/Obdobja.39.35-42

V prispevku so z vidika diskurzivne teorije analizirani različni kolektivni spomini Slovencev na obdobje druge svetovne vojne. Glavni cilj je ugotoviti, na kakšen način mediji ne samo ohranjajo, ampak tudi konstruirajo kolektivne spomine na drugo svetovno vojno, saj z oblikovanjem mnenj prejemnikov lahko določajo, na kakšen način se družba spominja preteklosti. Drugi cilj prispevka je opredeliti, iz katerih diskurzov izhajajo posamezni članki in kako mediji instrumentalizirajo preteklost v lastne, pogosto politične, namene.

medijski diskurz, kolektivni spomin, analiza diskurza, druga svetovna vojna

The article analyses Slovenes' collective memories of World War II from the point of view of discourse theory. The main goal is to find out how the media not only preserve but also construct collective memories of World War II, as by forming the opinions of recipients they can determine how society remembers the past. The second goal of the article is to define from which discourses articles emerge and how the media instrumentalise the past for their own, often political, purposes.

media discourse, collective memory, discourse analysis, World War II

1 Uvod

V jezikoslovnih raziskavah, zlasti na področju kulturne lingvistike, se predpostavlja, da sta jezik in kultura odvisna drug od drugega in da kulture ni mogoče pravilno proučevati in opisovati brez sklicevanja na jezik – in obratno. Jezik obravnavamo torej ne samo kot sredstvo ali orodje za izmenjavo informacij, temveč tudi kot skladišče kolektivnih izkušenj določene skupnosti, ki odraža hierarhijo vrednot, in kot dejavnik, ki omogoča spoznavanje sveta (Anusiewicz 1994: 3). Diskurze pa lahko dojemamo kot posrednike med jezikovno, družbeno in kulturno plastjo, ki oblikujejo tako kulturo (kulture) dane skupnosti kot tudi njeno znanje (Czachur 2011: 87).

Kolektivni spomin je zbirka predstav članov skupnosti o njeni preteklosti, zgodovinskih likih in dogodkih ter načinov spominjanja preteklosti, njenega proslavljanja in govorjenja o njej. Lahko ga obravnavamo kot vse omembe preteklosti, ki se pojavljajo v kolektivnem življenju, torej tudi v medijskem in javnem diskurzu, če ta zadeva zgodovino in (pogosto sporne) vizije preteklosti. Kolektivni spomin ni le ustna tradicija, temveč tudi uradno priznani spomin, ki ga družba nabira, prenaša

in hrani z novimi sredstvi, ki izhajajo iz tehnološkega razvoja. To uradno različico spomina družba obravnava kot pomemben element kolektivne identitete (Szacka 2006: 19). Kolektivni spomin se mitologizira, kar pomeni, da ga lahko razumemo kot zgodbo s simbolnim pomenom:

Mitologizacija preteklosti poteka v kolektivnem spominu, vendar ni v njegovem ponarejanju, temveč v spontani preobrazbi likov in dogodkov iz preteklosti v brezčasne vzorce in personifikacije vrednot, ki sankcionirajo vedenje in odnose, pomembne za življenje skupnosti. Poleg tega so liki in dogodki v kolektivnem spominu umeščeni v brezčasni preteklosti, ne pa v linearnem času zgodovinarjev. Njihova medsebojna bližina ali oddaljenost ni določena z oddaljenostjo v času, temveč z bližino vrednosti, ki jih utelešajo. Očitno je, da kolektivni spomin ne more funkcionirati brez zgodovinskega znanja, s katerim se hrani in ki ga po svojih pravilih selektivno uporablja kot gradivo za oblikovanje slik preteklosti. [...] Zgodovinski liki in dogodki postanejo nedvoumni in se preoblikujejo v enodimenzionalne simbole vrednot, hladno poročanje o njih pa nadomesti zgodba, polna čustev. (Szacka 2006: 23–24)

Z vidika diskurzivne analize je torej pomembno, da je kolektivni spomin pogosto poenostavljen, pristranski, prepozna eno stališče in pretvarja dogodke v mitske arhetipe.

Kot omenja Vezovnik (2009: 50), »izvirno prisotnost konstituira ponavljanje. V tem smislu nadomestek postane pomembnejši od svojega izvirnika«.

Jezikovno zanimanje za kolektivne spomine in spominske diskurze je upravičeno s tem, da je jezik pogoj za obstoj, vzdrževanje in spremembo družbenega spomina, na jezikovno naravo kolektivnega spomina pa je opozarjal že Halbwachs:

Ljudje, ki živijo v družbi, uporabljajo besede, ki se jim zdijo razumljive: to je predpogoj za kolektivno mišljenje. Toda vsako besedo (ki jo razumemo) spremljajo spomini. Ne obstajajo spomini, za katere ni ustreznih besed. O svojih spominih govorimo, preden jih priključimo v spomin. Jezik in celoten sistem družbenih norm, ki so z njim povezane, nam omogočata, da v vsakem trenutku rekonstruiramo svojo preteklost. (Halbwachs 1992: 172)

Analizo diskurza ponavadi začnemo z analizo besedišča, saj »vsi tipi besed, a še posebej samostalniki, pridevniki, glagoli in prislovi, nosijo konotativne pomene, ki odražajo družbene vrednote in sodbe« (Vezovnik 2009: 117). Verjetno največ raziskav kolektivnega spomina temelji na analizi medijskega diskurza, kar lahko razložimo s tem, da se spomin na družbeni ravni najlažje artikulira ravno v medijskem diskurzu, viri pa so splošno dostopni. Pušnik (2009: 190–191) pravi, da so medijski teksti eden od glavnih virov znanja o zgodovini. Poleg tega igrajo vlogo pri pomnjenju in spominjanju, medijske reprezentacije preteklosti pa so odsev družbenopolitičnega konteksta in nacionalne politične identitete (prav tam).

Pogoj, da nekatere vsebine postanejo del kolektivnega spomina, ni samo njihov obstoj v medijih, temveč tudi njihova jezikovna formulacija – spomin se oblikuje v medijskih diskurzih preko semantike in posebne jezikovne formule, ki sta uporabljeni za opisovanje nejezikovnih pojavov. Lahko torej domnevamo, da pogosta uporaba specifičnih oblik izhaja iz njihove posebne funkcije v danem diskurzu.

Pomembno vlogo pri oblikovanju kolektivnega spomina ima tudi politična kultura, ki ustvarja specifične spominske medije (muzeje, spomenike, razstave, konference, koncerte itn.). Kolankiewicz (2007: 134) je opozoril: »Kulturne prireditve uporabljajo [...] like [...], izza katerih vedno gleda njihov svečani prototip – duh mrtvih. Priklic in utelešenje teh likov je ključnega pomena za kolektivno spominjanje. Kaj bi bila brez njih – in brez prireditev, v katerih se vračajo – naša družba?« Torej praznovanje obletnic in druge slovesne prireditve, povezane s preteklostjo, omogočajo, da se preteklost povezuje s sedanostjo. Konec koncev je naša kolektivna identiteta sestavljena iz spomina na pretekle dogodke in tako spomin igra vlogo varuha identitete.

Koncerti *Nosil bom rdečo zvezdo*, ki jih organizira Svetlana Makarovič, spominjajo na dogodke, ki so se zgodili v Sloveniji med drugo svetovno vojno (katere podoba se, čeprav je od njenega konca minilo 75 let, še vedno spreminja tako v kolektivnem kot tudi v uradnem spominu). Organizatorica poudarja, da rdeča zvezda zanjo ne pomeni simbola totalitarizma, temveč »simbol svobode, enotnosti, bratstva, upora proti zlu, fašizmu, sovraštvu, proti ščuvanju ljudstva proti vsemu drugačnemu, kot so trenutno begunci« (*Mladina* 23. 5. 2018).

Posamezni slovenski mediji ta dogodek dojemajo na radikalno drugačne načine – od afirmacije do popolne zavrnitve, kar je povezano z ideološkimi boji, ki so »[m]edstrankarske distinkcije[, ki jih] politiki vzpostavljajo s temi ‘kulturnobojniškimi’ temami[,] in nedavna zgodovina je seveda v tem kontekstu nadvse hvaležna tema« (Jernej Kosi v: Svenšek 2012).

2 Viri

Za analizo sem uporabila članke iz pisnih medijev, ki veljajo za desničarske (tednika *Reporter* in *Demokracija* ter spletni portal Nova24tv (nova24tv.si)), levičarske (dnevnika *Delo* in *Dnevnik*, tednik *Mladina* ter spletni portal MMC RTV Slovenija (rtvslo.si)) in nevtralne (spletni portal 24ur.com). Mediji so bili uvrščeni v dano opcijo na podlagi ankete, na katero je odgovorilo 44 oseb. Anketiranci so našete medije ocenjevali z ocenami od 1 do 5, pri čemer je ocena 1 pomenila *skrajno levo*, 2 *levo*, 3 *nevtralno*, 4 *desno* in 5 *skrajno desno*. Rezultati so naslednji: *Mladina* je bila ocenjena z 1,7; *Dnevnik* z 2,3; *Delo* z 2,4; MMC RTV Slovenija z 2,7; 24ur.com z 2,9; *Reporter* s 4,0; *Demokracija* s 4,5; Nova24tv pa je dobila oceno 4,7.

Analizirala sem samo osem člankov, ampak kot poudarja Vezovnik (2008: 80), s tekstovno analizo lahko obdelujemo manjši vzorec enot, osredotočamo pa se na družbeno interakcijo v jezikovni obliki.

3 Analiza

V slovenski družbi ni enotnega spomina na dogodke druge svetovne vojne – prevladujeta dve nasprotujoči si poziciji, povezani z bojem med partizani in domobranci (Stanovnik 2007: 15), pri čemer pogosto pride do posplošitev, kot na primer v članku na portalu Nova24tv. Z besedami:

(1) *povečuje svinčene komunistične čase*

(2) *Gre za koncert provokativnih podpornikov nekdanjega totalitarnega komunističnega sistema*

(3) *je bilo žalostno, da je policija bolj striktno postopala z domoljubnimi protestniki s slovenskimi zastavami kot z organizatorji in obiskovalci dogodka, ki so na njem strašili s simboli totalitarnega komunističnega režima*

se avtor članka sam ideološko pozicionira na desno stran spektra in ločuje od privržencev komunizma. Pri tem posplošuje akterje druge svetovne vojne, saj ne govori o partizanih ali NOB, ampak o komunistih. Istočasno določa, kdo spada v skupino dobrih državljanov: domoljubni protestniki (primer (3)) in Društvo MORiS Kočevska Reka, ki je (4) *pod vodstvom osamosvojitelja Antona Krkoviča že večkrat vložilo zahtevo za njegovo prepoved.*

Določa tudi, kdo je nasprotnik sodobne Slovenije:

(5) *na dogodku tudi letos ne bo manjkalo jugonostalgikov, ki se, podobno kot Makarovičeva, nikakor ne morejo sprijazniti z osamosvojitvijo Slovenije ter s slovenskimi nacionalnimi simboli*

(6) *izraža vrednote, ki so nezdržljive s temeljnimi ustavnimi vrednotami, kot so človekovo dostojanstvo, svoboda, demokracija in vladavina prava*

Z vidika diskurzivne analize so zanimivi tudi komentarji bralcev, v katerih je še močnejše vidno ideološko pozicioniranje.¹ Pojavljajo se celo sklici na svastiko in glasovi, da je bil nacizem boljši kot komunizem:

(7) *Mislím, da bom začel vsako leto organizirati dogodek z imenom »Nosil bom kljukasti križ«. Ne vidim razloga, da ga ne bi. Nacizem je pobil precej manj ljudi kot komunizem, poleg tega ga že več kot 70 let ni več in torej niti najmanj ni nevaren,*

ki sprožijo debato, v kateri branilci partizanskega gibanja uporabljajo razmeroma meritorne argumente, npr. navedejo besedilo domobranske prisege in napišejo:

(8) *Ne vem, kaj se pritožuješ, saj imate nacisti vsako leto proslavo [sledí povezava do članka o domobranski paradi]*

(9) *No, vzemimo, da je to kar trdiš res. Dejstvo je, da je bela garda (MVAC) kolaborirala z Italijani, domobranci pa z Nemci. Če so tudi komunisti počeli isto, se postavlja logično vprašanje, zakaj so se navedeni sploh pobijali med sabo, če so bili vsi na isti strani?*

Nekateri komentatorji podkrepíjo svojo protipozicioniranost z žaljivo pomanjševalnico:

(10) *Razumem popolnoma, zagovarjaš kolaboracijo domobrančkov z nacisti. Moram ti sporočiti žalostno novico, da so tvoji žal popušili leta 1945....*

Bralci, ki se strinjajo z avtorjem članka, uporabljajo razmeroma veliko žaljivk tako za organizatorko dogodka kot druge komentatorje:

(11) *Srbijanska provokatorka bo tako kot njen mentor zlobni palček doživela sto let. Več ali manj dementnih [...]. Njen sosed v trnovskem bloku premožnih osamelcev, Pojoča žaga Stanovnik, je vsaj pretežno tiho.*

1 Za analizo sem uporabila najbolj reprezentativne komentarje. Zapisani so v izvorni obliki.

(12) *Dada, tabletke, tabletke...ali pozabljaš? Tole tvoje fantaziranje je samo za Turnška in psihiatra, zgleda, kar slabo, veš.*

(13) *proti banditom in komunizmu kakor tudi njegovim zaveznikom , vedno in povsod. Tega ultraidioti pač ne razumete, rajši žrete murglosrbsko izdajalsko govno .*

En bralec celo zasede vlogo avtoritarnega strokovnjaka:

(14) *Nič ni bla, bla, ker si očitno rdeči fanatik, imaš logiko blokirano in ne moreš razumeti, da so te tvoji rdeči idoli peljali žejnega čez vodo. Kolaboracija komunistov JE bila [...]. Veš, vse to sem doživel v svojih 7 desetletjih in ti boš moral še dosti prebrati in se tudi zbrati, če hočeš dojeti.*

Gre torej za svojevrstno moraliziranje brez oprijemljivih argumentov in tako avtor članka kot avtorji komentarjev namesto uravnotežene diskusije ustvarjajo rekonstrukcije svojih spominov in na ta način poskušajo redefinirati preteklost.

Enostranska reinterpretacija zgodovine se pojavlja tudi v tedniku *Demokracija* (Murn, D. 2019), kjer avtorja članka na različne načine diskreditirata partizane, Svetlano Makarovič in ljubljanskega župana Zorana Jankovića. Pesnico opredelita kot kulturnico, vendar ta samostalniki postavita med narekovaje, s čimer dosežeta posmehljiv prizvok:

(15) *Na rdeči orgiji privilegirane »kulturnice« Svetlane Makarovič.*

Organizatorjem prireditve očitata, da delijo slovenski narod, častijo zločince in indoktrinirajo mlade, istočasno pa istovetita simbole partizanov s simboli JLA:

(16) *prireditvev [...], s katero mobilizirajo izrojeno levico na enem mestu in delijo preostali del naroda. [...] je bilo mogoče v četrtek popoldan videti kup simbolov agresorske vojske JLA, partizanskih čepic, majic s homofobi in množičnimi zločinci, manjkala pa ni niti namizna igra Postani partizan, s katero skrbijo za indoktrinacijo mladih.*

Zgornji primer omenja tudi, da udeleženci nosijo podobe homofobov, kar lahko razumemo tudi sarkastično, saj je *Demokracija* dokaj homofoben časopis. Sarkazem je prisoten tudi v besedah:

(17) *Pri čemer je izpostavil, da naj bi bili partizani tisti, ki so Ljubljano 9. maja 1945 osvobodili to mesto in državo in ne kolaboranti in nacisti.*

S konstrukcijo s členkovno zvezo *naj bi* avtorja prikazujeta Jankovičev spomin na zaključek druge svetovne vojne, s katerim se ne strinjata, vendar ne predstavita svojega individualnega spomina. Mimogrede pa rekonstruirata spomin na osamosvojitve Slovenije in kot heroja postavita Janeza Janšo:

(18) *Ne zna skriti sovraštva do Slovenije in do osamosvojitelja Janše*

(19) *Poleg ljubezni do komunističnega sistema, pa Makarovičeva ostaja zvesta tudi svojemu sovraštvu do osamosvojitelja in prvaka SDS Janeza Janše.*

(20) *pa se očitno še mnogi privilegiranci prejšnjega sistema nikakor ne morejo sprijazniti, da se je Slovenija osamosvojila in postala demokratična republika*

Sliko preteklosti avtorja tvorita tudi z uporabo enakih formul:

(21) *Kar pa seveda ni nič čudnega, glede na to, da komunistom samostojna Slovenija ni nikoli predstavljala intimne opcije.*

(22) *osamosvojitve Slovenije nikoli ni predstavljala njegove intimne opcije* [o Kučanu].

Reporter, tretji časopis, ki so ga anketiranci uvrstili med desničarske, uporablja članek o dogodku kot kritiko Slovencev, ki pomagajo beguncem:

(23) *Prav ti bodo organizirali [...] pod sloganom Nosil bom rdečo zvezdo promigrantski shod. Jankovič, Kučan, Fajonova, Makarovičeva so pozdravljali migrante na Kotnikovi, sedaj jih bodo še na Kongresnem trgu. Upam, da tokrat ne bodo tudi oboroženi.*

Samo v komentarjih pod spletno verzijo članka bralci izražajo mnenje o koncertu in z njim povezani zgodovini, vendar ne o vlogi partizanov, temveč o komunizmu in njegovih predstavnikih:

(24) *JLA z rdečo zvezdo je napadla SLO, torej je agresorski simbol.....*

(25) *Kje so pa Janša, Krkovič, Gorenak in drugi, ki so v prejšnjem režimu nosili rdečo zvezdo in bili zelo glasni zagovorniki komunizma?*

V desno usmerjenih medijih pride torej do enostranskega redefiniranja zgodovine in enačenja akterjev vojne. Avtorji se jasno opredelijo kot nasprotniki partizanskega gibanja in komunizma in na ta način soustvarjajo konservativni javni diskurz.

Ostali obravnavani mediji so o prireditvi *Nosil bom rdečo zvezdo* poročali na bolj uravnotežen način. Spletni portali in dnevniki so predstavili pobudo za koncert, navedli mnenje Svetlane Makarovič o simboliki rdeče zvezde in na kratko opisali potek dogodka, pri čemer so uporabili nevtralne ali pozitivne izraze kot *aktivističen koncert, dobro obiskana prireditev, svobodna družba* itn.:

(26) *Ideja o aktivističnem koncertu se je Makarovičevi porodila že pred leti, ko je stranka SDS predlagala prepoved javnega poveličevanje vseh totalitarnih režimov in njihovih simbolov* (24ur.com)

(27) *za Makarovičevo rdeča zvezda pomeni predvsem simbol svobode in upora proti sovražstvu in nacifašizmu* (24ur.com)

(28) *Na dobro obiskani prireditvi je bilo videti precej znanih obrazov, med njimi tudi nekdanjega predsednika republike Milana Kučana* (Delo)

(29) *Številni so podprli organizatorje s tem, da so oblekli majico z rdečo zvezdo ali zvezdo nosili okoli vratu.* (MMC RTV Slovenija)

(30) *Odzivi so bili različni, Svetlani Makarovič pa rdeča zvezda pomeni vse prej kot simbol totalitarizma: »Zame ne pomeni Severne Koreje ali Udbe, ampak simbol svobode, enotnosti, bratstva, upora proti zlu, fašizmu, sovražstvu, proti ščuvanju ljudstva proti vsemu drugačnemu, kot so trenutno begunci. V središču ideje o rdeči zvezdi so svobodna družba, svoboda misli, svoboda izražanja, svoboda tiska«* (Mladina)

Enako kot v primeru člankov v desno usmerjenih medijih so komentarji bralcev tudi tukaj dokaj pristranski. Eni primerjajo simbole in ugotavljajo, da je rdeča zvezda boljša kot križ, druge pa je sram:

(31) *Rdeča zvezda je simbol svobode, to je potrdilo tudi EU sodišče, če še tega ne veste, križ je simbol trpljenja. Raje živim v svobodi kot v trpljenju.* (24ur.com)

(32) *Sramota za samostojno Slovenijo. Leta 1991 smo se borili za samostojnost in proti rdeči zvezdi komunizma in totalitarizma.* (24ur.com)

pri čemer komentatorji ne uporabljajo žaljivk in kletvic, ker so komentarji v teh medijih pred objavo moderirani. Propartizantski diskurz je prisoten samo v *Dnevniku*, ki o koncertu sporoča v kontekstu oskrunitve spomenikov, povezanih z NOB:

(33) *Julijana Žibert, ki je današnji dogodek povezala z današnjim koncertom Nosil bom Rdečo zvezdo Svetlane Makarovič z gosti. Prireditev bo potekala na dan borca, v minulih letih pa so se nanjo že negativno odzivali nasprotniki NOB. »Morda gre za povezavo s koncertom, ampak to je kulturni dogodek, ki se ga bomo zagotovo udeležili. Pod rdečo zvezdo so se partizani borili proti okupatorju in zmagali. Tudi v današnjem času, ko glavo spet dviga fašizem, je zelo pomembna in se je ne bi smeli sramovati. V osvobodilnem boju lahko črpamo vrednote za današnji čas, le v nekoliko drugačni obliki,«*

S temi besedami *Dnevnik* rekonstruira pozitiven spomin o partizanih in NOB.

4 Sklepi

V sodobni družbi so mediji eden od dejavnikov, ki sproža spremembe v kolektivnem spominu – od priklica in spodbujanja spomina do reinterpretacije vsega, kar je pozabljeno, mitologizirano in zamrznjeno v stereotipnih idejah.

Ideološka razdeljenost obravnavanih člankov je izrazita, še večja pa je razdeljenost komentarjev. Nekateri avtorji člankov in večina bralcev je pokazala negativen odnos do ene ali druge strani, pozitivna mnenja pa niso bila prisotna. Na ravni jezika se vse to kaže na različne načine – najpogosteje z žaljivkami, sarkastičnimi pomanjševalnicami in vulgarnimi besedami. V nekaterih člankih in večini komentarjev se opazi obsojanje ali povečevanje, odvisno od stališča. Desno usmerjeni mediji rekonstruirajo negativen spomin in povezujejo dogodek (in NOB) samo s komunisti, medtem ko večina ostalih časopisov, tudi levičarska *Mladina*, predstavlja nevtralno sliko situacije in se odloča za tipično informativna besedila. Posledično so desni mediji vir večine navedenih primerov, kar je omejitev moje raziskave (da bi dobili popolnejšo sliko pojava, je treba analizirati tudi članke, objavljene v lokalnih medijih, česar nisem mogla izvesti zaradi pomanjkanja spletnih virov in prepovedi potovanja). Edini medij, ki je eksplicitno izrazil naklonjenost partizanom, je *Dnevnik*. To je lahko posledica dejstva, da imajo Slovenci še vedno pozitiven ali nevtralen odnos do partizanov (Hafner Fink 2018), zato burne razprave, zaradi katerih pride do sprememb mnenj, niso dobrodošle.

Viri

- ČRNČEC, Damir, 2018: Nosil bom rdečo zvezdo bo promigrantski shod Makarovičeve, Jankovića, Kučana in Fajonove. *Reporter* 20. 5. 2018. www.reporter.si/clanek/kolumnisti/damir-crncec-nosil-bom-rdeco-zvezdo-bo-promigrantski-shod-makaroviceve-jankovica-kucana-in-fajonove-kolumna-639488 (dostop 9. 2. 2020)
- D., M., 2019: Makarovičeva že promovira letošnji dogodek »Nosil bom rdečo zvezdo« v Ljubljani, ki povečuje svinčene komunistične čase. Do kdaj še? *Nova24tv* 20. 6. 2019. www.nova24tv.si/slovenija/makaroviceva-ze-promovira-letosnji-dogodek-nosil-bom-rdeco-zvezdo-ki-povecuje-svincene-komunisticne-case-do-kdaj-se/ (dostop 11. 2. 2020)

- MURN Hana, D.,V., 2019: Na rdeči orgiji privilegirane »kulturnice« Svetlane Makarovič v glavnem sive glave in nekaj mladcev, odetih v majice množičnih morilcev. *Demokracija* 5. 7. 2019. www.demokracija.si/slovenija/na-rdeci-orgiji-privilegirane-kulturnice-svetlane-makarovic-v-glavnem-sive-glave-in-nekaj-mladcev-odetih-v-majice-mnozicnih-morilcev-fotogalerija.html (dostop 7. 2. 2020)
- ROŽMAN, Andraž, 2019: Neznanci so oskrunili spomenike NOB. *Dnevnik* 3. 7. 2019. www.dnevnik.si/1042891086/lokalno/ljubljana/-neznanci-popisali-vec-spomenikov-v-ljubljani-
- R., Z., 2018: Dan, ko je sijala rdeča zvezda. *Delo* 26. 5. 2018. www.delo.si/lokalno/ljubljana-in-okolica/dan-ko-je-sijala-rdeca-zvezda-54072.html (dostop 9. 2. 2020).
- Š., L., 2019: Prestolnico znova preplavile rdeče zvezde. *24ur.com* 5. 7. 2019. www.24ur.com/novice/slovenija/prestolnico-vnovic-preplavile-rdece-zvezde.html (dostop 9. 2. 2020)
- Š., N., 2018: Na koncertu Nosil bom rdečo zvezdo: »Več ko nas zatirali bodo, več bomo morali peti«. *MMC RTV Slovenija* 25. 5. 2018. www.rtvlo.si/kultura/glasba/na-koncertu-nosil-bom-rdeco-zvezdo-vec-ko-nas-zatirali-bodo-vec-bomo-morali-peti/456122 (dostop 9. 2. 2020).
- Uredništvo, 2018: Na Dan mladosti z rdečo zvezdo. *Mladina* 23. 5. 2018. www.mladina.si/185600/na-dan-mladosti-z-rdeco-zvezdo/ (dostop 9. 2. 2020)

Literatura

- ANUSIEWICZ, Janusz, 1994: *Lingwistyka kulturowa*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- CZACHUR, Waldemar, 2011: Dyskursywny obraz świata. *Tekst i dyskurs* 2. 79–97.
- HALBWACHS, Maurice, 1992: *On collective memory*. Chicago: University of Chicago Press.
- KOLANKIEWICZ, Leszek, 2007: Antropologia widowisk. *Kultura Współczesna* 1.
- PUŠNIK, Maruša, 2009: Documentaries and Mediated Popular Histories. Liedeke Plate, Anneke Smelik (ur.): *Technologies of memory in the arts*. London: Palgrave/Macmillan. 188–202.
- HAFNER FINK, Mitja idr., 2018: *Slovensko javno mnenje 2018/1: Ogledalo javnega mnenja, mednarodna raziskava socialna omrežja in socialni viri (issp 2017), vrednote prostora in okolja, uporaba novih tehnologij/interneta*. www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm181/ (dostop 2. 5. 2020)
- STANOVNIK, Janez, 2007: Slovenski zbornik 2007 – NOB v slovenskem narodovem spominu. Janez Stanovnik, Slavko Grčar, Hardvik Pirnovar (ur.): *Narodnoosvobodilni boj v slovenskem narodovem spominu: Slovenski zbornik 2007*. 13–20.
- SVENŠEK, Ana, 2012: V vsaki situaciji se je treba boriti za pridobljene delavske pravice: MMC-jev intervju v sklopu Velikih 5. *MMC RTV Slovenija* 11. 11. 2012. www.rtvlo.si/velikih-5/v-vsaki-situaciji-se-je-temba-boriti-za-privobljene-delavske-pravice/295498 (dostop 21. 3. 2020)
- SZACKA, Barbara, 2006: *Czas przeszły, pamięć, mit*. Warszawa: Scholar.
- VEZOVNIK, Andreja, 2008: Kriična diskurzivna analiza v kontekstu sodobnih diskurzivnih teorij. *Družboslovne razprave XXIV/57*. 79–96.
- VEZOVNIK, Andreja, 2009: *Diskurz*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.